

Lietuvių kalbos draugijos XV suvažiavimas

Laikydamosi savo įstatų LKD kartą per metus rengia narių suvažiavimą. Rugsėjo 26 d. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete vykęs XV suvažiavimas, nors ir organizuotas pagal jau nusistovėjusią tvarką, buvo šiek tiek kitoks. Jo dalyviai rinkosi ne tik ataskaitų išklaudyti, naujų darbų planuoti, bet ir įvertinti trejų metų kadenciją baigusios tarybos darbo ir išsirinkti draugijos vadovybės ateinantiems trejiems metams. Kita svarbi proga LKD nariams suvažiuoti buvo šiais metais minima sukaktis – draugijos įkūrimo 80-metis. Sukakčiai skirtas seminaras „Lietuvių kalbos draugija ir mokykla praeityje ir dabar“ surengtas jau po ataskaitų ir rinkimų, o draugijos bendraamžiui, LKD garbės nariui, buvusiam ilgamečiam Panevėžio skyriaus pirmininkui Eugenijui Urbonui sveikinimai ir linkėjimai perduoti suvažiavimo pradžioje. Suvažiavimo pirmininkai Šiaulių ir Klaipėdos skyrių atstovai Regina Kvašytė ir Albinas Drukteinis atkreipė dėmesį į dar vieną prasmingą progą – susiburta rugsėjo 26-ąją, Europos kalbų dieną.

Prieš pradėdant ataskaitas ir diskusijas, tylos minute pagerbti šiais metais į Amžinybę iškeliauvę kalbininkai profesoriai Vincas Urbutis, Vincentas Drotvinas ir LKD nariai, aktyvūs daugelio suvažiavimų dalyviai Albertas Griganavičius ir Ipolitas Ledas.

LKD pirmininko Bonifaco Stundžios ataskaitoje apžvelgta skyrių veikla ir bendrieji renginiai. Įdomių renginių pernai vyko visur – ir jauniausiame, 2011 m. įkurtame Kazlų Rūdės skyriuje, ir didelę patirtį sukaupusiuose didžiųjų miestų skyriuose. LKD veikla gerai atspindima svetainėje www.flf.vu.lt/lkd/. Jos lankytojai mato ir renginių skelbimus, ir organizacinio darbo aktualijas, ir informaciją apie jau įvykusius renginius.

Kazlų Rūdės skyriuje surengta gražių renginių, skirtų Kristijono Donelaičio metams, pristatyta LKD ir Kazlų Rūdės savivaldybės išleista Aldono Pupkio knygelė apie šio krašto vietovardžius.

Gausus Šiaulių skyrius bene vienintelis turi įsteigęs kelias grupes: universiteto studentų, darbuotojų, Šiaulių universiteto gimnazijos, Juliaus Janonio gimnazijos ir Gegužių progimnazijos. Nors universitete lituanistikos padėtis gana sunki, LKD grupės dirba. Šiaulių skyrius, kaip ir kiti didieji ilgamečiai skyriai, sėkmingai tęsia nusistovėjusių renginių tradicijas. Kasmet vyksta diktanto konkursas, kartu su ŠU Lietuvių kalbotyros ir komunikacijos katedra rengiama mokslinė praktinė konferencija „Gimtoji kalba mokykloje“.

Prie Klaipėdos skyriaus tradicinių renginių – pasakinių konkursų, mokslinio seminaro „Kalbos praktikos problemos“, prisidėjo dar vienas naujas didelis renginys – mokinių konferencija „Gimtosios kalbos upės ir upeliai“. Į ją, be klaipėdiškių, kviečiami ir kitų Žemaitijos mokyklų mokiniai. Pirmininkas sveikino tokį sumanymą ir linkėjo, kad ši konferencija taptų tradiciniu Klaipėdos skyriaus renginiu. Be kitų darbų, Klaipėdos skyrius parengė 14-ąjį leidinio „Kalbos praktikos problemos“ numerį.

Aktyvus Panevėžio skyrius ne pirmus metus vykdo tradicinį projektą „Puoselėkime kalbininkų atminimą ir įamžinimą“. Kasmet minima didžiojo šio krašto kalbininko Juozo Balčikonio gimimo diena, į renginius visada kviečiamasi LKD tarybos narių, LKI ir VU kalbininkų, surengiama prasmingų susitikimų su mokytojais ir mokiniais. Skyrius sėkmingai bendradarbiauja su Panevėžio apskrities viešąja Gabrielės Petkevičaitės-Bitės biblioteka.

Kraštiečiūs kalbininkūs savo renginiuose prisimena ir pagerbia Jurbarko skyriaus nariai. Jurbarkiškiai ieško būdų, kaip kelti taisyklingos kalbos prestižą. Vienas iš jų – kartu su rajono vadovais apdovanoti žmones, prisidėjusius prie taisyklingos kalbos ugdymo.

Renginių gausa gali pasigirti Rasėinių skyrius, išradingai dirbantis su mokyklomis, gimnazijomis. Specialiais renginiais (minėjimais, popietėmis, konkursais, parodomis ir kt.) pagerbiami kalbai nusipelnę žmonės. Bonifacas Stundžia išskyrė raseiniškius ir kaip kūrybingus kalbos dalykų populiarintojus, tęsiančius ilgamečio Rasėinių skyriaus pirmininko LKD garbės nario Petro Baužio pradėtą veiklą ir gražiai bendradarbiaujančius su spauda. Vien per 2014-uosius laikraščiuose „Alio, Raseiniai“ ir „Mūsų Raseiniai“ išspausdinta dešimt straipsnių kalbos klausimais. Aktyviai darbuojasi ir buvęs skyriaus pirmininkas Petras Baužys – pernai jis pakvietė skyriaus narius į savo naujos knygos „Dar ne taškas“ sutiktuves.

Utenės skyrius daugiausia rūpinasi informacinių tekstų, dokumentų, mokslo straipsnių redagavimu. Iš tradicinių uteniškių veiklos barų minėtinas kas mėnesį leidžiamas kalbos dalykams skirtas lankstinukas „Kalbėkime taisyklingai“.

Kalbėdamas apie bendruosius LKD renginius Bonifacas Stundžia linkėjo, kad tradiciniu renginiu taptų ir jaunųjų filologų stovykla Dievėniškėse. Gavus reikiamą finansavimą stovyklą būtų galima rengti bent kas keletą metų, nes tokie susibūrimai teikia progą jauniems tyrėjams neformaliai pabendrauti su mokslininkais ir susipažinti su Pietryčių Lietuva.

Vienas iš patikimiausių LKD veiklos bendražygių – Kalbos ir kultūros institutas „Lingua Lituanica“. Šiais metais LKD įsitraukė ir į tarptautinį bendradarbiavimą – tapo XII tarptautinio baltistų kongreso kultūrinės programos partnere.

Draugija prisideda ir prie leidybos projektų. Skirta lėšų kompaktinei plokštelei – priedui prie Reginos Katinaitės-Lumpickienės tarmiškos poezijos knygos, prisidėta prie Aldono Pupkio „Kazlų Rūdos savivaldybės vietovardžių“ leidybos. Pagal LKD parengtą projektą Lietuvos kultūros taryba skyrė lėšų knygai „Atsiminimai apie Vytautą Vitkauską“ išleisti. Ši knyga, rengiama kartu su Lietuvių kalbos institutu, pasirodys 2015-aisiais, jubiliejiniais Vytauto Vitkausko gimimo metais.

Pirmininko ataskaitą suvažiavimo dalyviai įvertino teigiamai ir jai pritarė, o vertindami pateikė siūlymų ir dėl ateities darbų. Albinas Drukteinis teigė, kad sudėliojus visus LKD darbus susiklosto nepras tas vaizdas. Žinoma, visada reikia klausti, ar jis galėtų būti geresnis. Vertėtų sistemiškiau ir tikslingiau pasvarstyti, kaip kiekvienam skyriui rūpintis savo regionu, kaip įtraukti daugiau žmonių, jau dabar dirbančių draugijos veiklai artimus darbus, tik nesiejančių tų darbų su draugija. Būtų gerai, kad nusistovėtų svarbiausi LKD centrai, apie kuriuos telktųsi skyrių veikla. „Kalbos renginių reikia, dėmesio kalbai reikia, nes vos tik mažiau dėmesio skiriama kalbai, ji ima prastėti“, – kalbėjo Klaipėdos skyriaus pirmininkas.

Panevėžio skyriaus pirmininkė Birutė Goberienė teigė, kad pastaraisiais metais LKD veikla yra pastebimai suaktyvėjusi. Ir ji, ir Kazlų Rūdės skyriaus pirmininkė Eugenija Kazlauskienė pasidžiaugė bendradarbiavimu su LKD garbės pirmininku Aldonu Pupkiu.

Revizijos komisijos pirmininkas Gintautas Akelaitis pateikė ir pakomentavo ataskaitinių 2014-ųjų ir viso 2012–2014 m. laikotarpio finansines ataskaitas. Didžiąją dalį LKD pajamų sudarė tikslinis projektų finansavimas ir lėšos, gaunamos iš 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio dalies. Abiem revizijos komisijos ataskaitoms pritaria be didesnių diskusijų.

Atsiradus siūlymų dėl nario mokesčio dydžio, balsavimu nuspręsta mokestį didinti. Nuo 2016 m. LKD nariai mokės metinį 5 eurų mokestį, o studentai ir pensininkai kaip ir anksčiau – simbolinį 1 euro mokestį.

Patvirtinus visas ataskaitas, pasidžiaugus nuveiktais darbais ir padėkojus veikliausiems draugijos nariams, išrinkta LKD taryba ir revizijos komisija, dirbsiančios iki 2017 m. pabaigos. Ir tarybos, ir revizijos komisijos nariai čia pat suvažiavime išsirinko savo pirmininkus.

LKD taryba (valdybos narių pavardės paryškintos)

Albinas Drukteinis, Vidas Garliauskas, Birutė Goberienė, Ona Laima Gudzinevičiūtė, Kęstutis Kaminskas, Vitalija Karaciejūtė, **Irena Kruopienė**, Vilma Leonavičienė, Algirdas Malakauskas, **Violeta Meiliūnaitė** (pirmininko pavaduotoja), Aldona Pauliukaitienė, **Bonifacas Stundžia** (pirmininkas), Vilija Šemetienė, **Rita Urnėžiūtė** (sekretorė), **Vidas Valskys**.

Revizijos komisija

Gintautas Akelaitis (pirmininkas), Emilija Gedraitienė, Regina Venckutė.

Po rinkimų bene daugiausia diskutuota dėl suvažiavimų rengimo tvarkos. Nutarta ją šiek tiek pakeisti: formaliuosius dalykus aptarti trumpiau ir glausčiau, ataskaitų medžiagą pateikti svetainėje ir išsiųsti elektroniniu paštu, o susirinkus daugiau laiko

skirti diskusijoms apie kalbos aktualijas ir pačios LDK veiklą. Giedrė Čepaitienė siūlė suvažiavimuose daugiausia dėmesio skirti dviem dalykams – svarstyti lituanistikos aktualijas ir populiarinti LKD veiklą tarp kitų profesijų žmonių.

Suvažiavime dar kalbėjo Vitas Labutis, Vidas Garliauskas, Gražina Akelaitienė, Regina Venckutė.

Vitas Labutis apgailestavo, kad vis dar neįkūrta LKD skyrių Kaunė, Alytuje, Marijampolėje, ir ragino ieškoti žmonių, kurie galėtų šiuose miestuose įžiebti draugijos veiklą. Profesorius skatino draugiją rengti Pietryčių Lietuvoje kuo daugiau renginių, kad dažnesnis LKD narių lankymasis šiame krašte padėtų kurti atsvarą LLRA varomai politikai. Trečias kalbėtojui svarbus dalykas – tradicinės spaudos perėjimas į elektroninę formą, leidinių, kuriuose būdavo rašoma apie kalbos reikalus, mokyklinę lituanistiką, nykimas ir naujų būdų, kuriais reikėtų skleisti šią informaciją, ieškojimas.

Vidas Garliauskas dėkojo LKD vadovams ir VU filologams už pagalbą ir moralinę paramą Vilniaus miesto Abraomo Kulviečio mokyklos mokytojams, septynerius metus siekusiems, kad ši mokykla gautų klasikinės gimnazijos statusą. Šių metų rugpjūtį Vilniaus miesto tarybos sprendimu Abraomo Kulviečio vidurinė mokykla pagaliau tapo Abraomo Kulviečio klasikine gimnazija.

Tęsdama mokyklų temą Gražina Akelaitienė kalbėjo apie mokyklinių sąsiuvinų viršelius, kuriuose nevertinama valstybinė kalba, o piešinių motyvai glumina tėvus, psichologus ir dvasininkus. Albinas Drukteinis siūlė naujai tarybai pamąstyti, kaip ji galėtų prisidėti, kad mokyklinių sąsiuvinų viršeliai būtų lietuviškesni ir prasmingesni.

Regina Venckutė supažindino su ką tik išleista Vilniaus universiteto knygų serijos „Mintis ir atmintis“ knyga „Lingvistika – irgi poezija“, skirta kalbininko Alberto Rosino atminimui. Mokslo pasaulyje profesorius buvo žinomas kaip baltistas, įvardžių specialistas, bet jam labai rūpėjo ir kalbos praktikos reikalai. Tai liudija ir jo straipsniai teoriniais ir praktiniais kalbos kultūros klausimais, šmaikščios lingvistinės miniatiūros, ir tiesioginis įsitraukimas į kalbos tvarkybos reikalus. Albertas Rosinas buvo pirmasis atkurtosios LKD ir pirmasis VLKK pirmininkas.

Gražinos Rosinienės ir Reginos Venckutės parengtos knygos egzempliorių pažadėta įteikti visiems LKD skyriams.

Antroji renginio dalis – seminaras „Lietuvių kalbos draugija ir mokykla praityje ir dabar“ – sumanyta ne atsitiktinai. Prieš 80 metų įkurta Lietuvių kalbos draugija labai rūpinosi mokykline lituanistika, joje veikė net Mokyklų kalbos sekcija. Dabartinėje LKD Mokyklų sekcijos nėra, o įstatuose nerasime aiškiai suformuluoto įsipareigojimo rūpintis mokyklų reikalais. Tačiau didelė dalis LKD narių yra mokytojai lituanistai, daugybė LKD renginių rengiama mokyklose, mokykloms ir su mokyklomis.

Tarpukario LKD santykius su mokyklomis ir tuometine „Gimtąja kalba“ savo pranešime apžvelgė Nijolė Čižikienė (jo tekstas spausdinamas šio numerio p. 3–11). Iš klausytojų reakcijos nesunku buvo numanyti, kad pranešėjos skaitomos citatos neprarado aktualumo ir šiandien.

Ritos Urnėžiūtės pranešimas „Mokiniai apie kalbų prekybą“ buvo tarsi ataskaita LKD skyrių nariams ir LEU Lietuvių kalbotyros ir komunikacijos katedros darbuotojams, šį pavasarį padėjusiems atlikti anketinę mokinių apklausą. Apklausos tikslas buvo sužinoti, kaip mokiniai rengiasi 10 ir 12 klasių lietuvių kalbos ir literatūros kalbėjimo įskaitoms ir kaip vertina galimybę nusipirkti gatavai parašytą kalbą. Išnagrinėjus ir apibendrinus daugiau kaip 2,7 tūkst. anketų paaiškėjo, kad 40 proc. 10–12 klasių mokinių mano – nusipirkus parašytą kalbą įskaitą išlaikyti galima, o kalbų prekybą laiko legaliu verslu. Kalbų pirkimui labiausiai linkę pritarti dvyliktokai.

Giedrė Čepaitienė pasidalijo mintimis apie lietuvių kalbos padėtį dabartinėse mokyklose ir jos priežastis. Dabartinė mokykla – ne mąstymo, o žinojimo mokykla – negali tinkamai parengti kalbėjimo įskaitai. Sunku išmokyti mokinius rašyti rašinį, nes vaikams vis sunkiau pasakoti. Mokiniai mokykloje net ir nemokomi pasakoti. Per pamokas, išskyrus filologinius dalykų, vaikams nesuteikiama progų kalbėti, pasakoti, o baigiamosiose klasėse atsiranda kalbėjimo įskaita – tokia įskaita, kuriai turėtų rimtai rengtis net geriausi Lietuvos oratoriai.

Komentuodama ankstesniame pranešime pateiktus mokinių apklausos rezultatus kalbininkė klausė: „Argi ne mes patys stumiam vaiką į tuos pirkimus? Mokinys laikomas bežodis, jam liepiama žymėti kryžiukus ir įrašinėti raides, bet niekas nemoko jo pasakoti. Nemokydami pasakoti, nemokome ir mąstyti. Kodėl mes savo tautą darome tokią neišprususią?“

Giedrė Čepaitienė sakė sunkiai suprantanti kai kurias kalbėjimo įskaitos užduočių temas ir potemes. Kalbėjimo užduotys turėtų būti susijusios arba su temomis, nagrinėjamos per literatūros pamokas, arba su tokio amžiaus mokiniams aktualiomis bendresnėmis temomis. Kalbėjimo įskaita turėtų natūraliai vesti prie baigiamojo rašinio – kalbėdamas, pasakodamas mokinys mokosi dėstyti mintis, tai praverčia sėdus rašyti rašinio. Deja, dabar atrodo, kad kalbėjimo įskaitų užduotis rengia vieni ekspertai, rašinių temas formuluoja kiti, o mokiniai po tokių egzaminų ima nekęsti lietuvių kalbos.

Benjamins Kondratas, pacitavęs Cicerono mintį, kad rašymas – geriausias kalbėjimo mokytojas, teigė: mokiniai kalbas turi patys rašyti ir niekas kitas už juos to nepadarys. Mokytojas ragino draugiją dažniau rengti seminarus ar panašius renginius, skirtus mokyklinei lituanistikai, nes šioje srityje susikaupę daug svarstytinų ir nerimą keliančių dalykų.

Bronius Dobrovolskis pritarė diskusijos dalyvių teiginiam, kad mokykloje būtina kiekvienam vaikui sudaryti sąlygas monologiškai kalbėti. Metodikos specialistas pasidalijo gudrybėmis, kaip mokyti rašybos, iš pažiūros nė nekalbant apie rašybą.

Lina Murinienė džiaugėsi apklausą atlikti padėjusių mokytojų aktyvumu ir generoriškumu, ragino kalbininkus važiuoti į mokyklas, rengti atviras pamokas, bendrauti su mokiniais ir tėvais.

Suvažiavimo ir seminaro diskusijose klausimų buvo girdėti daugiau negu atsakymų. Bet tai buvo prasmingi klausimai, skatinantys tikslingai planuoti būsimus darbus ir renginius.

LKD suvažiavimą užbaigė senosios sakralinės muzikos ansamblio „Giesmių tarnai“, vadovaujamo Valdemaro Dadėlos, koncertas. Kaip ir dera Europos kalbų dieną, Renesanso psalmių ir giesmių posmai skambėjo įvairiomis Vilniaus kalbomis.

Rita Urnėžiūtė